

โครงการ “จับตาอาเซียน” (ASEAN Watch) สกว.

ชุดโครงการ “จับตาอาเซียน” (ASEAN Watch) ของสกว.ได้เริ่มดำเนินการเมื่อเดือนกันยายน 2554 เป็นต้นมา โดยมีภาระหน้าที่หลัก 2 ประการ คือ การเผยแพร่องค์ความรู้และความเคลื่อนไหวเกี่ยวกับอาเซียน และการพัฒนาโครงการวิจัยที่จะสร้างองค์ความรู้เกี่ยวกับอาเซียน ซึ่งมีนโยบายตลอดจนสร้างเครือข่ายทางวิชาการ เพื่อตอบสนองต่อการก้าวเข้าสู่ความเป็นประชาคมอาเซียน

ทั้งนี้ได้สังเกตเห็นว่า ในประเทศไทยทั้งภาครัฐและภาคเอกชนมีความตื่นตัวในการเข้าสู่ประชาคมอาเซียน แต่การดำเนินการต่างๆ มีลักษณะต่างคนต่างทำ มีความซ้ำซ้อน ขาดการบูรณาการและสร้างเครือข่ายความรู้ร่วมกัน ในส่วนของภาควิชาการ แม้ว่าจะมีการทำวิจัยเกี่ยวกับอาเซียนอยู่บ้างแต่เป็นไปอย่างกระจัดกระจายไม่เป็นระบบ ตลอดจนยังไม่ครอบคลุมในอีกหลายมิติที่สำคัญ อีกทั้งยังมักสนใจด้านประชาคมเศรษฐกิจเป็นหลัก ในขณะที่ประชาคมอาเซียนยังประกอบด้วยอีก 2 เสาหลักคือ ประชาคมการเมือง-ความมั่นคง และประชาคมสังคม-วัฒนธรรม

ชุดโครงการ “จับตาอาเซียน” จึงมีวัตถุประสงค์ในการดำเนินงาน ดังนี้

- 1) สร้างเครือข่ายระดมสมองติดตามและวิเคราะห์ประเด็นสำคัญของอาเซียนที่มีผลกระทบต่อไทย โดยมุ่งหวังให้พัฒนาโจทย์วิจัย และให้ข้อเสนอแนะ ตลอดจนทางเลือกเชิงนโยบายต่อผู้เกี่ยวข้องของไทย
- 2) พัฒนาโจทย์วิจัยเกี่ยวกับอาเซียนที่มีผลกระทบต่อไทยเพื่อเป็นแนวทางในการกำหนดนโยบายของไทยในประเด็นสำคัญต่าง ๆ และเพื่อเตรียมความพร้อมให้สังคมไทยในการเข้าสู่ประชาคมอาเซียน
- 3) สนับสนุนให้นักวิจัยทั้งรุ่นใหม่และรุ่นอาวุโส ทำการวิจัยเกี่ยวกับอาเซียน
- 4) ศึกษาและติดตามประเด็นสำคัญของอาเซียนเพื่อสร้างฐานข้อมูลข่าวสารและองค์ความรู้เกี่ยวกับอาเซียนด้วยวิธีการต่าง ๆ (ระดมสมอง ติดตามข่าว ติดตามนโยบาย แปลและสรุปงานเขียนและงานวิจัย เป็นต้น)
- 5) เผยแพร่องค์ความรู้ที่สำคัญเกี่ยวกับอาเซียนสู่สังคมไทยเพื่อสนับสนุนการทำงานของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องและให้สาธารณชนสามารถเข้าถึงองค์ความรู้ดังกล่าวอย่างทั่วถึงโดยผ่านกระบวนการต่าง ๆ เช่น สัมมนา อภิปราย เอกสารวิชาการ หนังสือ เป็นต้น

กรอบทิศทางหลักของการดำเนินโครงการฯ ได้กำหนดไว้ 3 ลักษณะคือ (1) การศึกษาถึงโอกาสและผลกระทบต่อประเทศไทยในการเข้าสู่ประชาคมอาเซียน (2) การพิจารณาจุดแข็งจุดอ่อนของไทยและประเทศสมาชิกอาเซียนหรือ “รู้เขา รู้เรา” และ (3) “การปรับตัว” ของไทยในการเข้าสู่ประชาคมอาเซียน เพื่อให้สังคมไทยมีการเตรียมความพร้อมที่ดีในการตอบสนองและรองรับกับการเปลี่ยนแปลงที่จะเกิดขึ้นในประชาคมอาเซียน อันจะมีผลต่อการพัฒนาประเทศในระยะยาว

สร้างโครงการวิจัยเกี่ยวกับอาเซียน

ทางโครงการฯ ได้จัดการประชุม ASEAN Forum ขึ้นหลายครั้ง เพื่อพัฒนาโจทย์วิจัยด้านอาเซียนจนสามารถสร้างโครงการวิจัยที่ดำเนินการเสร็จสิ้นไปแล้วหรือกำลังดำเนินการวิจัยอยู่จำนวน 7 โครงการ คือ

- 1) โครงการวิจัยเรื่อง “การศึกษาการเคลื่อนย้ายแรงงานมีฝีมือของประเทศฟิลิปปินส์” โดย ผศ.ดร.กมลพร สอนศรี อาจารย์ประจำคณะสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล
- 2) โครงการวิจัยเรื่อง “การพัฒนาทักษะแรงงานในอุตสาหกรรมการผลิตไทย: ช่องว่างงานวิจัยการนำไปสู่ภาคปฏิบัติและทักษะที่จำเป็นสำหรับอุตสาหกรรมยานยนต์และอิเล็กทรอนิกส์” โดย อาจารย์ ดร.ธัญญลักษณ์ วีระสมบัติ อาจารย์ประจำคณะสังคมสงเคราะห์ศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
- 3) โครงการวิจัยเรื่อง “การศึกษาเชิงเปรียบเทียบการบริหารจัดการแรงงานข้ามชาติในประเทศไทยกับต่างประเทศ” โดย ผศ.ดร.กิริยา กุลกลการ อาจารย์ประจำคณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
- 4) โครงการวิจัยเรื่อง “ปัญหา อุปสรรค และแนวทางการลงทุนในอาเซียนของวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมไทยเปรียบเทียบกับร้านอาหารไทยและอุตสาหกรรมอาหารแปรรูป” โดย อาจารย์ ดร.เนตรนภา ไวกย์เลิศศักดิ์ ยามุชิตะ อาจารย์ประจำคณะพาณิชยศาสตร์และการบัญชี มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
- 5) โครงการวิจัยเรื่อง “การจัดการข้อพิพาทเขตแดนระหว่างประเทศในอาเซียน” โดยอาจารย์ อัครพงษ์ คำคุณ อาจารย์ประจำวิทยาลัยนานาชาติปริทัศน์มยงค์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
- 6) โครงการวิจัยเรื่อง “การศึกษาเรื่องการบริโภคละครไทยในกลุ่มประเทศอาเซียน: กรณีศึกษาในประเทศพม่า กัมพูชาและเวียดนาม” โดยอาจารย์ ดร.อัมพร จิรัฐติกร อาจารย์ประจำคณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

7) โครงการวิจัยเรื่อง “สถานะความรู้ภูมิภาคศึกษาเปรียบเทียบ อาเซียน – สหภาพยุโรป” โดย อาจารย์นรุตม์ เจริญศรี อาจารย์ประจำคณะรัฐศาสตร์และรัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

นอกจากนี้ ยังมีโครงการวิจัยและชุดโครงการวิจัยที่กำลังอยู่ในขั้นตอนพิจารณาขึ้นโครงการใหม่รวมทั้งสิ้น 3 โครงการ ได้แก่

1) โครงการวิจัยเรื่อง “กองทัพไทยกับการรวมตัวประชาคมการเมืองความมั่นคงอาเซียน” โดย พ.ต.ดร. ยรรยงค์ อินันชัย อาจารย์ประจำโรงเรียนเสนาธิการทหารบก

2) โครงการวิจัยเรื่อง “ปัญหาและทางออกด้านการบริหารแรงงานของซัพพลายเออร์ไทยในอุตสาหกรรมยานยนต์” โดย อาจารย์ดร.ธัญญลักษณ์ วีระสมบัติ อาจารย์ประจำคณะสังคมสงเคราะห์ศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

3) ชุดโครงการวิจัยเรื่อง “ASEAN Country Focus: CLMV Economies” โดย อาจารย์ ดร. เณศรา สุขพานิช ผศ.ดร. กิริยา กุลกลการ อาจารย์ ดร. อนิณ อรุณเรืองสวัสดิ์ และอาจารย์ ดร. ชญานี ชวะโนทัย คณาจารย์ประจำคณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

(ซ้าย) ASEAN Forum ครั้งที่ 5 : “ความคุ้มครองทางสังคมกับอาเซียน: ข้อกังวล และข้อเสนอแนะจากภาคประชาชน”
(ขวา) ASEAN Forum ครั้งที่ 7 : “โจทย์วิจัยอาเซียน: ขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคมและการบริโภคละครไทยในประเทศอาเซียน”

นอกจากจะสร้างโครงการวิจัยดังกล่าวขึ้นแล้ว ผู้ประสานงานโครงการฯ ยังได้เดินทางพบหารือกับนักวิชาการ นักวิจัย ตลอดจนภาคส่วนที่เกี่ยวข้องทั้งในประเทศและต่างประเทศหลายครั้งเพื่อแลกเปลี่ยนแนวทางการวิจัยในประเด็นเกี่ยวกับอาเซียน รวมถึงพัฒนาความร่วมมือในการทำวิจัยร่วมกันอีกด้วย

(ซ้าย) การเยือนสถาบันการวิจัยและสถาบันการศึกษาในประเทศอินโดนีเซียและสิงคโปร์ เมื่อกันยายน 2555
(ขวา) การเยือนสถาบันการศึกษาและนักวิชาการในประเทศเมียนมาร์ เมื่อมิถุนายน 2556

เผยแพร่ข่าวสารและองค์ความรู้เกี่ยวกับอาเซียน

ในส่วนการติดตามข้อมูลข่าวสารความเคลื่อนไหวของอาเซียนและชาติสมาชิก ได้รวบรวมแหล่งข่าวและอัปเดตข่าวสารโดยมีการจัดทำเว็บไซต์ www.aseanwatch.org และเฟซบุ๊ก www.facebook.com/aseanwatch เพื่อเป็นช่องทางในการสื่อสารและเผยแพร่ข่าวสารความเคลื่อนไหวของอาเซียนและกิจกรรมของโครงการฯ ทั้งนี้ การเผยแพร่ในทั้งสองช่องทางถือว่าได้รับการตอบรับที่น่าพอใจ

นอกจากนี้ โครงการฯ ยังจัดทำเอกสารตีพิมพ์เผยแพร่ในรูปของ “จูลสารจับตาอาเซียน” ทั้งหมด 10 ฉบับ ฉบับละ 1,000 เล่ม โดยเป็นเอกสารที่ประมวลข้อมูลความเคลื่อนไหวของอาเซียนและกิจกรรมของโครงการฯ ซึ่งได้จัดส่งให้ภาครัฐ ภาคเอกชน สถาบันการศึกษาทั้งระดับอุดมศึกษาและประถมศึกษา-มัธยมศึกษาทั่วประเทศ อีกทั้งได้เปิดให้ดาวน์โหลดได้ฟรีทางเว็บไซต์ด้วย

นอกจากนั้น ทางโครงการฯ ได้สร้างฐานข้อมูลงานวิจัย-งานเขียนตลอดจนสถาบันทางวิชาการ และหน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวกับอาเซียนทั้งในประเทศและต่างประเทศ โดยรวบรวมข้อมูลงานวิจัย-งานเขียนกว่า 2,000 ชิ้นแล้วจัดแบ่งเป็นหมวดหมู่งานวิจัยต่างๆ อย่างเป็นระบบและนำลงเว็บไซต์เพื่อให้เข้าถึงได้สะดวกขึ้น อีกทั้งยังแปลสรุปรงานเขียนเกี่ยวกับอาเซียนจากต่างประเทศอย่างต่อเนื่อง ผู้ประสานโครงการฯ และผู้ช่วย ตลอดจนนักวิจัยในโครงการฯ ยังได้เขียนบทความเกี่ยวกับอาเซียนลงหนังสือพิมพ์กรุงเทพธุรกิจในคอลัมน์ “ASEAN Insight” เดือนละ 1 ครั้ง เพื่อเผยแพร่องค์ความรู้ที่ได้จากงานวิจัยและจากการติดตามความเคลื่อนไหวของอาเซียนและชาติสมาชิกอาเซียน

สัมมนาประจำปี

ด้านการจัดกิจกรรมสัมมนาทางวิชาการเพื่อเป็นการสร้างความตระหนักรู้เกี่ยวกับอาเซียน ในปี 2555 ได้จัดนิทรรศการร่วมกับ สกว. ในงาน “มหกรรมวิชาการ สกว. วิจัยตามรอยพระยุคลบาท” และร่วมจัดสัมมนาเรื่อง “ประชาคมอาเซียนภายใต้กระแสบูรพาภิวัตน์” สำหรับในปี 2556 ได้จัดประชุมสัมมนานานาชาติเพื่อแลกเปลี่ยนเรียนรู้กับนักวิชาการชาติอาเซียนในหัวข้อ “Assessing ASEAN’s Readiness by Country: Opportunities, Concerns and Preparedness towards the AEC 2015” (เชิดความพร้อมอาเซียนรายประเทศ: โอกาส ข้อกังวล และการเตรียมตัวสู่ AEC 2558) โดยมีนักวิชาการจากชาติอาเซียน 9 ชาติร่วมเป็นวิทยากร อีกทั้งมี ฯพณฯ ดร.มหาเธร์ โมฮัมหมัด อดีตนายกรัฐมนตรีมาเลเซีย ให้เกียรติเป็นองค์ปาฐกถิตติมศักดิ์ โดยมีผู้เข้าร่วมงานกว่า 300 คนซึ่งได้รับการตอบรับเป็นอย่างดี

การประชุมสัมมนานานาชาติเมื่อเดือนกันยายน 2556

แนวทางการดำเนินงาน

สำหรับแนวทางการดำเนินการ ในส่วนของการวิจัยจะมุ่งเน้นไปที่ประเด็น “การปรับตัว” ของไทยในการเข้าสู่ประชาคมอาเซียนให้มากขึ้น ซึ่งแบ่งได้เป็น 3 ส่วนดังนี้

- 1) การปรับตัวของภาครัฐในเชิงโครงสร้างเชิงสถาบันและกฎหมาย
- 2) การปรับตัวของภาคเอกชนที่เกี่ยวข้องกับยุทธศาสตร์ การลงทุน การตลาด การดำเนินงานโดยทั่วไปในภูมิภาคอาเซียน
- 3) การปรับตัวของชุมชนในประเทศไทยอันสืบเนื่องจากผลกระทบต่อการเป็นประชาคมอาเซียน (เช่น ชุมชนชายแดนหรือชุมชนที่มีประชาชนจากชาติอาเซียนมาทำงานหรือเข้ามาอาศัยอยู่มาก) โดยให้ความสำคัญกับการปรับตัวทางสังคมและวัฒนธรรม

ในด้านของกิจกรรมที่จะจัดขึ้น ได้แก่ การมุ่งนำเสนอข่าวสารความเคลื่อนไหวของอาเซียนและประเทศสมาชิกให้กว้างขวางและน่าสนใจมากขึ้น การพัฒนาระบบฐานข้อมูลงานเขียนและงานวิจัยเกี่ยวกับอาเซียนให้ดียิ่งขึ้น โดยการจัดระบบการนำเสนอฐานข้อมูลให้ง่ายต่อการสืบค้นให้มากที่สุด รวมทั้งยังเพิ่มความหลากหลายของแหล่งข้อมูล การนำเสนอสถาบันทางวิชาการและหน่วยงานต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับอาเซียนทั้งในประเทศและต่างประเทศ นอกจากนี้ยังได้รวบรวมบทความจากวารสารวิชาการด้านเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ศึกษาและอาเซียนศึกษาจากมหาวิทยาลัยต่างๆ ทั่วโลก เพื่อให้ได้ฐานข้อมูลที่ครบถ้วน หลากหลายและน่าสนใจยิ่งขึ้น

สำหรับเวทีการสัมมนาในรูปแบบต่างๆ เป็นการเน้นกลุ่มเป้าหมายและผลผลิตที่หลากหลายกว่าเดิม เชื่อมโยงการพัฒนาโจทย์วิจัยอันนำไปสู่การสร้างโครงการวิจัย การเสนอแนะทางนโยบายและการเผยแพร่สร้างความตระหนักรู้ โดยเวทีสัมมนาแบ่งออกเป็น 3 รูปแบบดังนี้คือ

เวทีสัมมนางานวิจัย ASEAN Research Forum เป็นเวทีในการระดมสมองเพื่อนำเสนอข้อเสนอโครงการวิจัยรายงานความก้าวหน้าและผลสรุปงานวิจัย มีจำนวนผู้เข้าร่วมประมาณครั้งละ 20-30 คน ทั้งนี้ได้จัดขึ้นแล้ว 4 ครั้ง ได้แก่ เวที TRF-ASEAN Research Forum ครั้งที่ 1/2557 เมื่อวันที่ 28 มกราคม 2557 เพื่อให้นักวิจัยได้รายงานผลการวิจัยในประเด็นแรงงานและการลงทุนในอาเซียนต่อผู้เกี่ยวข้องจากภาคส่วนต่างๆ ได้รับทราบ เวที TRF-ASEAN Research Forum ครั้งที่ 3/2557 เมื่อวันที่ 14 สิงหาคม 2557 เพื่อให้นักวิจัยได้รายงานความก้าวหน้าและผลการวิจัยในประเด็นการบริโภคละครไทยในประเทศอาเซียนและรายงานผลการวิจัยเกี่ยวกับการศึกษาเปรียบเทียบของคณาจารย์ภูมิภาคศึกษาอาเซียนและสหภาพยุโรป เวที TRF-ASEAN Research Forum ครั้งที่ 3/2557 เมื่อวันที่ 23 ธันวาคม 2557 โดยเป็นการนำเสนอข้อเสนอโครงการวิจัยใหม่เกี่ยวกับกองทัพไทยกับประชาคมการเมืองความมั่นคงอาเซียน และเวที TRF-ASEAN Research Forum ครั้งที่ 4/2557 เมื่อวันที่ 5 มิถุนายน 2558 ซึ่งเป็นการเสนอข้อเสนอชุดโครงการวิจัยเรื่อง “ASEAN Country Focus: CLMV Economies”

เวทีสัมมนาเชิงนโยบาย เวที TRF-ASEAN Research Forum

ครั้งที่ 4/2557 เมื่อวันที่ 5 มิถุนายน 2558

เวทีสัมมนาเชิงนโยบาย ASEAN Policy Forum เป็นเวทีในการระดมข้อมูล-ความคิดเห็นร่วมกับผู้กำหนดนโยบาย นักวิชาการและผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย (เช่น ภาคเอกชน ภาคประชาสังคม) กำหนดประเด็นที่มีนัยเชิงนโยบายร่วมกันเพื่อพัฒนาเป็นโจทย์วิจัย รวมทั้งนำเสนอข้อเสนอแนะเชิงนโยบายจากผลการวิจัย ตลอดจนถกอภิปรายในนโยบายที่เกี่ยวข้องกับอาเซียน มีจำนวนผู้เข้าร่วมประมาณครั้งละ 50-60 คน ทั้งนี้ได้จัดขึ้นแล้วสองครั้ง ได้แก่ เวที TRF-ASEAN Policy Forum ครั้งที่ 1/2557 เมื่อวันที่ 14 มีนาคม 2557 ภายใต้ชื่อ “How ASEAN works and how to work with ASEAN” ซึ่งมีผู้เชี่ยวชาญชาวไทยที่เคยทำงานในสำนักงานเลขาธิการอาเซียนมาเป็นวิทยากร อีกทั้งมี ดร. สุรินทร์ พิศสุวรรณ อดีตเลขาธิการอาเซียน ให้เกียรติเป็นองค์ปาฐก และเวที TRF-ASEAN Policy Forum ครั้งที่ 2/2557 เรื่อง “ยุทธศาสตร์การต่างประเทศไทยในระยะเปลี่ยนผ่านทางการเมือง: ต่อชาติมหาอำนาจและเพื่อนบ้านอาเซียน” ซึ่งเป็นการสัมมนาโต๊ะกลมแบบปิดร่วมกันระหว่างนักวิชาการ ผู้กำหนดนโยบายจากหน่วยงานภาครัฐ และผู้เกี่ยวข้องจากภาคเอกชนเพื่ออภิปรายและนำเสนอข้อเสนอเชิงนโยบายยุทธศาสตร์การต่างประเทศของไทยที่มีต่ออาเซียนและชาติมหาอำนาจ

ซ้าย: เวทีสัมมนาเชิงนโยบาย เวที TRF-ASEAN Policy Forum ครั้งที่ 1/2557 เมื่อวันที่ 14 มีนาคม 2557

ขวา: เวทีสัมมนาเชิงนโยบาย เวที TRF-ASEAN Policy Forum ครั้งที่ 2/2557 เมื่อวันที่ 5 พฤศจิกายน 2557

เวทีสัมมนาสาธารณะ ASEAN Public Forum เป็นเวทีในการเผยแพร่เพื่อสร้างความตระหนักรู้และรับฟังความคิดเห็นจากภาคประชาชนในประเด็นที่เป็นผลสืบเนื่องและเกี่ยวข้องกับประชาคมอาเซียน มีจำนวนผู้เข้าร่วมประมาณครั้งละ 100-200 คน โดยจัดขึ้นมาแล้วหนึ่งครั้ง เมื่อวันที่ 10 กรกฎาคม 2557 เรื่อง “การบริหารจัดการแรงงานข้ามชาติในบริบทอาเซียน” ซึ่งเป็นการนำเสนอผลการวิจัยด้านแรงงานโดยคณะนักวิจัยที่ได้รับทุนสนับสนุนจาก สกว.

เวทีสัมมนาสาธารณะ ASEAN Public Forum ครั้งที่ 1/2557 เมื่อวันที่ 10 กรกฎาคม 2558